THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL
PUBLISHED BY
JOURNAL PRESS, LIMITED
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
542 DUNDAS ST. WEST. Telephone Trinity 6830-6831
M. Clavir, Pres. and Gen. Mgr.
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913

ווען ווייץ פאלט אין פריין

קיינמאל פריער איז ווייץ נים געווען אזוי ביליג ווי יעצט. "נאר־טערן וזהים נימער איינס" איז יעצט געפאלען צום ביליגסטען פרייז, ארום זעכציג סענט און נאך ווענינער פאר א בושעל.

אויב אין אמעריקא, וואו די פארמערי איז א געמישטע, און וואו די הויפט־זאך איז אינדוסטריע, האט עס נים געשאפען קיין באזונדערע אויפ־רעגונג, איז אבער די לאנגע גאנץ אנדערש אין די דריי פריירי־פראווינצען, וואו ווייץ איז די הויפט־זאך. מיט אזעלכע נידעריגע פרייזען אויף ווייץ איז דארטען געשאפען געווארען אן ערנסטער צושטאנד, ערנסט פאר גאנץ קאנאדע. ווייל עקאנאמיש איז דער שיקזאל פון מזרח קאנאדע ענג פאר־בונדען מיט דער לאגע פון מערב קאנאדע.

עס איז דאריבער נים קיין אפערע, אויף וועלכער מיר דא אין דער איסט, קענען קוקען גלייכגילטיג, ווייל עס איז נוגע אלעמען, גאנץ קאנאדע. און ווען די לאגע איז דארטען געווארען אזוי ערנסט, אז די דריי פרעמיערען פון די דריי פריירי־פראווינצען האבען באשלאסען צו פארען קיין אטאווע, זענען שוין טאקע אויפ'ן וועג אהינצו, כדי צו פאראינטערעסירען די פעדע־ראלע רעגיערונג אין א פלאן צו סטאביליזירען די פרייזען אויף ווייץ, ווייזט עס גענוג אויף דעם, ווי ערנסט עס איז די לאגע.

די האפנונגען וואס מען האט געלעגט אויף בענעט'ס מיסיע אין לאנ־דאן זענען אויך נים רעאליזירט געווארען, ווענינסטענס איז קיין מסשות'־דיגעס נים ארויסגעקומען אויף דערווייל. אז דער פארמער באקומט נים דעם געהערינגען פרייז פאר ווייץ, און ער האט עס נים וועמען צו פארקויפ־פען, אפילו פאר א ביליגען פרייז, קויפט ער נים קיינע אינדוסטריעלע פראָ־דוקטען, און אזוי וואקסט און שטייגט דער עקאָנאָמישער קריזיס. נים אומ־זיסט רופט מען קאנאדע אן דעם ווייץ־שפייכלער פון דער וועלט, ווייץ איז קאנאדע'ס הויפט־פראָדוקט, און ווען עס איז א קריזיס מיט דעם ארטיקעל איז דער רעזולטאט אן אלגעמיינער קריזיס אין לאנד.

און וואס קען ווערען דער סוף פון דעם?

וועלן די קאנפערענצען דערפירען צום ציעל?

זייט מיר האבען באקומען דעם וועלט־שלום, הערט מען ביי אונז נים אויף צו רעדען וועגען דעם דזיערענדען פריעדען; מען הערט זיך נים אויף צו פרעגען — וועלען מיר ענדליך האבען וועלט־שלום, אדער עס וועט קומען צו א צווייטער מלחמה? אזוי פרעגט זיך דער מענש פון גאס, אזוי פרעגט זיך אויך דער דיפלאמאט, און דער זעלבע פראגע שטעלט מען זיך אויך אין זשענעוועא, וואו ביי דער פעלקער־ליגע איז אויסגעטיילט א ספע־ציעלער דעפארטמענט פאר אנטוואפנונג און פריעדען, און די פארטרעטער פארזאמלען זיך אסט, טאקע אין זשענעוועא, צו פארזיכערען דעם פריעדען און דורכפירען די אנטוואפנונג.

און ווען עס איז לעצטע וואך געפייערט געווארען איבער דער וועלט "ארמיסטיס דעי" זענען זיך אין זשענעוועא צוזאמענגעקומען די פארטרעטער פון די מלוכות פון דער וועלט, כדי ווייטער צו זוכען וועגען און מיטלען פאר דער פארקלענערונג פון דער באוואפנונג און פאר דער באפעסטיגונג פון פריעדען.

ראטען־רוסלאנד איז שוין באשערט געווען עטליכע מאל צו שפי־לען א מין סענזאציאנעלע ראליע ביי די דאזיגע אנטוואפנונגס קאנפערענצען, און עס איז ווידער דאס מאל געווען געווארען דער זעלבער פאל. מאקסים ליטווינאָוו, רוסלאנד'ס אויסערן־קאמיסאר און פארטרעטער ביי דער קאנפערענץ, האט ביי די ערשטע זיצונגען געמאכט אפען די באשולדיגונג, אז די מערסטע לענדער וועלכע רעדען וועגען אנטוואפנונג, גרייטען זיך צו אין דער אמת'ן צו מלחמה. האט עס געמעגט זאגען ליטווינאָוו, אבער אן אמת האט ער דאך געזאגט, אן אמת וואס עס האט אויך געזאגט לעצטע וואך פרעמיער מעק־דאנעלד.

און ווילענדיג אדער נים־ווילענדיג וועט דאך אינטערעסירען דער גלויבען, ווען מען זעט וואס עס קומט פאר אויף דער וועלט, חוץ די אנט־וואפנונגס־קאנפערענצען אין זשענעוועא.

קיינמאל פריער איז נאך נים פאבריצירט געווארען אזוי פיעל קריעגס־מאטעריאל, ווי עס ווערט יעצט פראָדוצירט. מיליאָנען מענשען זענען באַ־שעפטיגט ביי אמוניציע און געוועהר ארבייט. צענדליגע מיליאָנען יונגע מענשען זענען גרייט צו יעדער צייט אָנצוטאָן די מיליטערישע מונדירען, און צו נעמען זיך דורכפירען די פארניכטונגס־ארבייט, און דאס קומט פאר טראָץ אלע שענע זשעסטען וואס מען מאכט וועגען שלום.

צו וואס זשע און וואוהין קענען דערפירען די אלע אנטוואפנונגס־קאנפערענצען, ווען אין זשענעוועא רעדט מען בלויז, און אין די לענדער פון די זשענעוועער פארטרעטער, טוט מען גאר אן אנדער זאך — מען גרייט זיך מער צו קריעג ווי צו פריעדען.

קען מען האבען טענען צו די, וועלכע קוקען מיט פעסימיסטישע אייגען אויפ'ן אויסגאנג און די רעזולטאטען פון די אלע אנטוואפנונגס־קאָנ־פערענצען.

רומעניע'ס נייעסטע פארשפרעכונגען

אז מען פארשפרעכט איינמאל און א צווייט מאל, און עס ברענגט נאר אנטוישונג, דאן מוז מען זיך באציען אביסל פאָרזיכטיג צו ווייטערע פארשפרעכונגען.

און וויפיעל פארשפרעכונגען האט מען דען שוין אונז דען נים גע־מאכט אין רומעניע, און נים נאר זענען זיי נים פארווירקליכט געווארען, נאר מען האט אפילו נים געמאכט קיין פארזוך צו פארווירקליכען זיי אין לעבען.

און יעצט קומט א נייער פארשפרעכען.

די מינדערהייט־פעלקער וועלען קריגען אין דער צוקונפט, פונקט ווי זיי האבען געקראָגען אין דער פארגאנגענהייט, דעם גומען ווילען און די פולע רעכט, וואס רומעניע האט שוין באוויזען ביים שליכטען די גרויסע פראָבלעמען פון די מינדערהייטען, האט דערקלערט קעניג קאראל אין זיין "מעסעדזש", דערעפענענדיג דעם פארלאמענט.

אלע רעליגיעזע און נאציאָנאלע מינדערהייטען וועלען קריגען גלייכע באהאנדלונג לויט די רומעניש קאָנסטיטוציאָנעלע אינסטיטוציעס, האט דער קעניג געזאגט. פאר איינוועגס ווערט שוין אינ'ס "מעסעדזש" אויך אנגעוויזען, אז עס וועט געענדערט ווערען דאס בירגערשאפט־געזעץ, וועט מעגליך מאכען פאר ווייזענטער שטאטענלאזע אידען צוריקצוקריגען זייער בירגער־רעכט.

זענען דאס טאקע שיינע פארשפרעכונגען — אבער וועלען זיי באמת פארווירקליכט ווערען אינ'ס לעבען?

ווען מען זיט שוין אזוי פיעל מאל אפגענארט געווארען פאר־גנב'עם זיך נים ווייטערדיג א געפיל פון צווייפעל.

נח'ס תיבה איז געווען פיעלייכט די גרעסטע שיף אויף דער וועלט

דאס ווערט באוויזען דורך טאבלעטען וואס פארשער האבען לעצטענס אויסגע־גראבען אין דער חרוב־געווארענער פארצייטיגער שטאדט ננוה.

ווי גרויס איז באמת געווען נח'ס תיבה?

אט די פראגע ווערט געשטעלט אין דער וויסענשאפטליכער אפטיילונג פון שיקאגא "רעקארד". וואו דער שריי־בער פון ארטיקעל רעגע באש פרובירט צו געבען אן ענטפער אויפ'ן גרונד פון די אויסגעגראבענע טאבעלען און די רואי־נען פון דער אנטיקער שטאדט ננוה.

לויט די דאזיגע טאבעלען קומט אויס, אז נח'ס תיבה איז געווען פיעל גרעסער ווי עס ווערט דערצעהלט אין דער ביבעל. לויט'ן חומש איז באוואוסט, אז די תיבה האט געהאלטען 450 פוס די לענג (רע־כענענדיג 18 אינטשעס אויף דער ביבלי־שער מאס "אמת"), 75 פוס הויך און 45 פוס ברייט. אבער די אלטע, ערשט־גע־פונענע טאבעלען גיבען אן גרעסערע מא־סען, נעמליך, די לענג פון דער תיבה איז געווען העכער 900 פוס. וואס דאס מאכט זי פאר דער גרעסטער שיף אין דער וועלט, גרעסער אפילו פון דער ריזען־שיף "לעוויטהאן".

זייענדיג אזוי גרויס האבען אין איהר טאקע געקאנט ארייננעהמען ווערען א גרויסע צאל פארשידענע חיות. די טא־בעלען דערצעהלען, אז זי האט געהאט זיי־בען עטאזשען און 6 דעקען, וואס דאס שטעהט אויך אין ווידערשפרוך צו דער ביבלישער דערצעהלונג, אז די תיבה איז באשטאנען פון דריי עטאזשען.

צו אויפבויען אזא ריזענ־שיף האט טאקע געמוזט נעהמען א לענגערע צייט. אין די טאבעלען ווערט דערצעהלט, אז דאס האפען האלץ, און דאס צוגרייטען אלע אנדערע מאטעריאלען פאר דער תיבה האט גענומען נים ווענינער ווי 4 יאהר. אויפ'ן פינסטען יאהר איז דער סקעלעט שוין פעזוען פארטיג.

וואס איז געווען דער מבול און ווי אזוי איז ער פארגעקומען?

אויף דער פראגע ענטפערט דער שרייבער מיט פאלגענדער השערה:

נח איז געווען דער הויפט פון פאס־טוכען־שבט, וואס האט געלעבט אין די מדבריות פון מעסאפאטאמיען וועלכע ליגט צווישען די צוויי טייכען, פרת און חדקל. די דאזיגע טייכען פליסען ארויס פון די בערגיגע גענענדען אין צפון אזיען און ווערען אמאל אזוי אנגעשוואלען, אז זיי קאנען פארפלייצען א גרויסע טייל פון לאנד. איבערהויפט פאסירט עס, ווען דער שניי אויף די בערג הויבט זיך אז צושמעלצען. נים לאנג צוריק, למשל, האט דער טייך חדקל פארפלייצט א טייל פון באגדאד און די וואסער איז געווען 15 פוס די טיף. אט אזוי האט געמוזט פארקומען אין די צייטען פון מבול. די פארפלייצונג איז אבער געווען א גרעסע־רע.

אזעלכע פארפלייצונגען האבען גע־מוזט זיין אן אפטע ערשיינונג, ווייל די פארצייטיגע באביל־אנער זענען געווען גע־צוואונגען צו זוכען א מיטעל געגען זיי. פאקטיש זענען די כשדים געווען די ערי־גינעלע אונטערנעהמער צו בויען דאמבעס און אזוי ארום פארמיידען אז די אנגע־שוואלענע טייכען זאל נים פארפלייצען זייער לאנד און שטעלען אין געפאר דאס לעבען פון דער באפעלקערונג.

רייזיגע רעזערוואָארען זענען אויס־געבויט געווארען ביי די ברעגען פון ביי־דע טייכען, וועלכע האבען אפגעצייגען א גרויסען טייל פון די וואסערען. אייני־גע פון די רעזערוואָארען זענען געווען גרויסע אזערעס אבער וועלכע עס האָ־בען געשוואומען שיפען און רייכע מענ־שען האבען אויסגעבויט פרעכטיגע פא־לאצען ארום זייערע ברעגען.

עס זענען נאך איצט דא סימנים פון באוואסערונג־סיסטעמען, וואס ער־שטוינען היינטיגע אינזשענירען. א וויסט לאנד, וואס איז געווען באראויבט פון צייטיגע רעגענס איז אזוי ארום פארוואנ־דעלט געווארען אין א גן עדן, אין איינעם פון די פרוכטבארסטע לענדער אין דער וועלט. עס איז געווען א גרוים לאנד, גרעסער אין שטח פון עגיפטען. און ווי מען דענקט האבען די כשדים די ערשטע קולטווירט ווייץ. עס איז געווען אין פיר־לען זין פון וואָרט א גארטען־לאנד, און פון דאנען נעהמט זיך דער נאמען גן־עדן, דער גארטען פון לאנד עדן.

דא שטויסט זיך אבער אן דער שרייבער אן א מערקווירדיגער פראגע: אויב דער מבול איז געווען א פארפליי־צונג און די תיבה איז געשוואומען איבער די וואסערען, ווי זשע קומט עס וואס אין דער שניי אויף די בערג הויבט זיך אז צושמעלצען. נים לאנג צוריק, למשל, האט דער טייך חדקל פארפלייצט א טייל פון באגדאד און די וואסער איז געווען 15 פוס די טיף. אט אזוי האט געמוזט פארקומען אין די צייטען פון מבול. די פארפלייצונג איז אבער געווען א גרעסע־רע.

אזעלכע פארפלייצונגען האבען גע־מוזט זיין אן אפטע ערשיינונג, ווייל די פארצייטיגע באביל־אנער זענען געווען גע־צוואונגען צו זוכען א מיטעל געגען זיי. פאקטיש זענען די כשדים געווען די ארי־גינעלע אונטערנעהמער צו בויען דאמבעס און אזוי ארום פארמיידען אז די אנגע־שוואלענע טייכען זאל נים פארפלייצען זייער לאנד און שטעלען אין געפאר דאס לעבען פון דער באפעלקערונג.

רייזיגע רעזערוואָארען זענען אויס־געבויט געווארען ביי די ברעגען פון ביי־דע טייכען, וועלכע האבען אפגעצייגען א גרויסען טייל פון די וואסערען. אייני־גע פון די רעזערוואָארען זענען געווען גרויסע אזערעס אבער וועלכע עס האָ־בען געשוואומען שיפען און רייכע מענ־שען האבען אויסגעבויט פרעכטיגע פא־לאצען ארום זייערע ברעגען.

עס זענען נאך איצט דא סימנים פון באוואסערונג־סיסטעמען, וואס ער־שטוינען היינטיגע אינזשענירען. א וויסט לאנד, וואס איז געווען באראויבט פון צייטיגע רעגענס איז אזוי ארום פארוואנ־דעלט געווארען אין א גן עדן, אין איינעם פון די פרוכטבארסטע לענדער אין דער וועלט. עס איז געווען א גרוים לאנד, גרעסער אין שטח פון עגיפטען. און ווי מען דענקט האבען די כשדים די ערשטע קולטווירט ווייץ. עס איז געווען אין פיר־לען זין פון וואָרט א גארטען־לאנד, און פון דאנען נעהמט זיך דער נאמען גן־עדן, דער גארטען פון לאנד עדן.

דא שטויסט זיך אבער אן דער שרייבער אן א מערקווירדיגער פראגע: אויב דער מבול איז געווען א פארפליי־צונג און די תיבה איז געשוואומען איבער די וואסערען, ווי זשע קומט עס וואס אין דער ביבעל ווערט דערצעהלט, אז די תיבה זיך אפגעשטעלט אויפ'ן ברעג "אררט", וועלכער געפינט זיך גאר אין קאווקאז?

דער בארג "אררט" אין וויינ אוועק

(פארזעצונג אויף פייזיג 3)

טעג פון צער און צארן אין ארץ ישראל

פון אונזער ספעציעלען קארספאנדענט
י. ל. וואהלמאן (תל־אביב).

די דעפעשען פון לאנדאן וועגען דעם נייעם "שווארץ בוך" (אזוי ווערט דא אנ־גערופען דאס ענגלישע "ווייסע פאפיר") מיט'ן פארלאמענט, און אנדערע צרות, באגרענצונגען און עפענטליכער פאראר־אויסגע'פשט'עעלט דורך דער פאספיעלר־סימפסאן קאמפאניע — דאס אלץ האט ארויסגערופען אין ארץ ישראל אן אויפ־רעגונג וואס איז אין לשער.

אמת, מען האט זיך געריכט אויף 'נישט קיין גוטס". מיר האבען דאס פאר־אויס אראפגעלייענט פון די פנימ'ער פון סימפסאן און שילם, און נאך מעהר האָ־מען מיר עס געזעהן פון דער אפענער פרייד אויף די געזיכטער פון דער אראַ־בישער פליקע וואס האט ארום זיי ארומ־געטאנצט. אבער אז דאס זאל געשעהען אין אזא פולער מאס, און מיט אזא אפע־נעם ציניזם, דערויף האט קיינער נישט אויסגערעכענט. און מערקווירדיג איז דאס, וואס דעם אידישען ישוב האט דאס אלץ דאך נים געברענגט צום מינדעסטען יאוש. עס טוט הארציג וועה, עס פאר־דריסט, און מען איז אויפגערעגט, אבער פארקוויפעלט איז קיינער נים. יעדער איינציגער שפירט אינסטיקטיוו, דאס אזוי פארבלייבען וועט עס נים. און דאס פון דעם דאזיגען קרייזס וועלען מיר ארויס מעהר פראיינינגען און מעהר פאר־שטארקט. יעדערער איז זיכער דאס דער ענדערזייטיגע געהערט דאך צו אונז...

דאס צציעות פון דער ענגלישער אר־בייטער־רעגיערונג איז אזוי בולט, אז עס שטעכט ממש אויס די אויגען. ווען דריי שיפס איז דא געווען האט עס געזאגט, דאס ער איז אהערגעקומען כדי ער זאל פערזענליך אויספארשען די לאגע. און דוכט זיך אז דאס טעה־גלאָז פון זיין ביבור אין תל־אביב'ער "האָטעל פאלאסטין" האט זיך נאך נים בעוויזען רעכט אויס־צוטרוקענען, ווי עס איז שוין ערשיענען אין לאָנדאן דאס נייע "שווארץ בוך".

טא ווען זשע האט ער זיין ראפארט פון דער אויספארשונג איבערגעגעבען, און ווען האט מען עס שוין בעוויזען דאס "שווארץ בוך" פארצובערייטען?...

דינסטאג זייגער צעהן אין דער פריה זענען דערהאלטען געווארען אין ארץ ישראל די ערשטע העפעשען. די צייטונ־גען האבען באלד ארויסגעלאזט עקסטרא־בלעטער, וועלכע זענען צוכאפט געווארען דורכ'ן עולם. דאס זענען געווען די ערש־טע שפיעזען וואס זענען אריין אין האר־צען. אין באלד נאכדעם האט מען שוין העכט נים אפגעטרעטען פון פאר די רע־דאקציעס, און פון די טעלעפאָנען. מען האט געקלונגען צו די נאציאָנאלע אינ־סטיטוציעס, צו רעדאקציעס, און צו סתם מענשען, "וועלכע דארפען כן הסתם צו וויסען די לאגע". די נאסען זענען פול גע־וואָרען מיט קופקעלאך מענשען. אזוי איז געווען אין תל אביב, און אזוי אין ירושלים און אזוי אין חיפה און טבריה. (אין דאָ־קאָלאָנעס איז מען ערשט שפעטער גע־וואויר געווארען, האבען זיי שפעטער מכש אפגעריסען די טעלעפאָנען קיין תל אביב און ירושלים).

איך געה ארויס אין גאס, און איך באמערק ווי תל אביב האט בעקומען גאר אן אנדער אויסזעהן ווי אלע טאג. די טרויעריגע דעפעשען האבען ארויסגעאָנט דער איינדרוק פון פאספילדס גזרות. דער גאנצער ישוב איז פאראייניגט(

און וועט באיקאטירען דעם פאר לאמענט. — וואס האט רוטענבערג געזאגט טשענסלאָר'ן?

דעם קרעמער פון זיין געוועלב, און דעם ניסטעריומס נאר אין אונז אליין. דער ארבייטער פון זיין ווארשטאט, קופפעלאך שליסעל פון אונזער גאולה איז אין אונזע־מענשען שטעהען, און מען רעדט אויפגע־רע הענט . . .

רעדט און פארבייטערט, פרומע אידען זא־גען אז "דאס איז עס". עס איז — הייסט עס — די אמת'ע "חבלי משיח". מען דארף נאר צו זעהן אביסעל תשובה צו טון, און די "גאולה שלמה" וועט באלד און גיך קומען...

אנדערע די מעהר עלעמענטען, רעדען וועניגער פון "תשובה" און מעהר פון פאָליטיק. און אין דער לעצטער שורה צוגעהט מען זיך מיט דער פולער האָפנונג דאס מיר האבען גרעסערע המן'ס ווי פאספיעלד שוין איבערגעלעבט. און דאס דער עיקר איז נאר איצטער דער אחדות צווישען אידען, און וועלען מיר מאן האט רעזיגנירט אלס פראָטעסט גע־איצטער זיין פאראייניגט — וועט אלץ גען דער געשעהענער ענדערונג אין דער לאגע.

פארבייטערט מיינער פון אלע שפיעלן זיך נעבאך די אנפירער פון דער הסתדרות העובדים (ארבייטער ארגאניזאציע), זיי וועלכע האבען געפארוועט ממש א יום טוב דאנאכלאס ווען "חבר מעפדאנאלד" איז ווידער צוקומען צו דער מלוכה־ליי־טונג, און חבר סידניי־וועב, דער פריהער־דיגער נאמען פון לארד פאספיעלד) מיט זיין פרוי, די וועביבע, זענען עולה לגדולה געווארען. און פלוצלינג אזא פארראנ־אזעלכע אפענע שקרים און בלבולים, גע־נען וועלכע ניקאלאי דער צווייטער מיט זיינע סאטראפען, וואָלטען זיך רעבענען אלס "מלופים קינדער"...

די ארבייטער ארגאניזאציע האט דע־ריבער באלד ארויסגעלאזט א קאָמוניקאט, וועלכער הויבט זיך אן מיט פאָלגענדע שארפע ווערטער:

"ארבייטער! מיר זענען געשלאגען געווארען דורך אן ארבייטער־רעגיערונג, און דאריבער איז אונזער וועהטאג דאפעלט גרויס, און דעריבער איז אויך דאפעלט שטארק אונזער פליכט־אויפצוואוויזען די אונעהנליכע פארשווערונג וואס ווערט גע־מאכט דורך זיי געגען דעם אידישען בע־פרייאונגס־ווערק, און דעריבער מוזען מיר אָנהויבען א פארביטערטען קאמף צו דער פארטיידיגונג פון אונזער שאפונג און פון אונזער נאציאָנאלער האפנונג"...

די צייטונג פון די אלגעמיינע ציו־ניסטען, דער "הארץ" זאגט:

"ווייצמאנס דעמיסיע איז נים קיין אקט פון רעזיגנאציע און פון אויפגעבען די פאזיציע. אין גענענטייל דאס איז אן אָפענער מלחמה־ערקלערונג צו ענגלאנד, אדער ריכטיגער געזאגט, איז דאס א צייי־כען פון אנגעהמען די מלחמה וועלכע גרויס בריטאניען וואָרפט אונז אָן. היטלער דר. ווייצמאן שטעהען מיליאָנען אידען פון דער גאנצער וועלט. עס שטעהט דאס גאנצע אידישע פאָלק פאראייניגט מיט א שטאָל־פעסטען ווילען, צוריק צוקעהרען און צוריק אויפצובויען אונזער פאָטערלאנד. די ליקווידאציע־ גזרות פון דער ענגלי־רעגיערונג וועט אונז בייי מיין פאל נים אפ־האלטען פון אונזער איינציגען וועג, דער וועג פון אויפלעבונג. אונזער היסטאָרישע האפנונג ליגט נים אין די לאנדאנער מיי־טערעטער פון נאציאָנאלען אפיס. האט גע־האלטען א לענגערע רעדע וועגען די אר־בייטען פון געצייג קאמפיין און זיינע אויפגאבען און איבערגעגעבען מיט ציפע־רען און פאקטען וועגען דעם גאנג פון דער אלגעמיינער ארבייט.

די ערשטע עקזעקוטיווע פארזאמלונג קומט פאר מארגען אוועגט, ביי וועלכער עס וועלען אויסגעאָרבייט ווערען אלע פלענער פאר דעם קאמפיין.

א. קירזשנער, וועלכער פארט אפ מיין ווינניפעג אין די אינטערעסען פון דער יוניאָן, האט זיך געזעגענט ביי דער פאר־זאמלונג און אלס אנערקענונג פון זיין לעצטע־יעריגער ארבייט, האט די קאָנפע־רענץ אים ערוועהלט אלס ערען פרעזי־רענט פון קאמפיין.

— וואס האט אייך געצוגען צום אי־דישען ווארט, האט מען די ארטיסטין גע־פרעגט.

— דאס איז א פראגע, אויף וועלכער איך קען נישט אזוי פשוט ענטפערען. איך קען אייך זאגען, אז איך וויים עס אליין נישט. דאס פאָלק פון דער תורה, פון די אבות און פון די נביאים האט מיך באַ־צויבערט מיט זיין מיסטעריעזען רייץ. איך האב זיך מיט אידען באהעפט שוין לאנג, נאך אלס קינד. ווען מיר איז אויסגעקו־מען אויפצוטרעטען אין ראָלען פון אַן עכט אידיש קינד, האב איך געמיינט, אז איך בין טאקע געבוירען א אידישע. איך האב געשפירט, אז אזוי און נישט אנ־דערש רעדט, פיהלט, באוועגט זיך, לאכט, וויינט א אידישע טאכטער און ווי אידען האבען מיר געזאגט, זענען כיינע טיפען געווען ריכטיגע.

פרוי העני לייכמאן רעדט א גוטען אידיש און איז מיט אזא פעדאגטשקייט גראמאטישען כלל, ווי זעלטען וועלכער איר. זי קען גוט די אידישע שפראך און ליטעראטור. איצט האפט זי אויך צו לערנען העברייאיש.

— ווייסט איהר, אז אידען לעבען זיך נישט גוט אויף דער וועלט?

— איך וויים, און דאס איז אפשר נישט דער לעצטער מאמענט, וואס האט מיך צוגעצוגען צו אידישקייט. איך זעה דאס וואנדער־לעבען פון אידישען פאָלק, איך זעה אבער אויך נייז היסטאָרישע שליחות. נייז, איבערשרעקען וועט איהר מיך נישט. איך נעהם מיט מיין דייטשע דרייסטקייט און אונערשראקענקייט!

א דייטשע קינסטלעריז האט זיך מנייר געווען

פון קאָוונא מעלדעט מען:

אין איינינע שטעדט פון מזרח־אי־ראָפע האט דער אידישער עולם געהאט די אנגענעהמע איבעראשונג צו הערען, ווי אן עכטע דייטשקע, הענריעטע לייר־מאן, פיהרט אויס אידישע פאָלקס־לי־דער. די דארטיגע פרעסע האט זי דאן אנגערופען "די מאדערנע רות", און עס איז באמת געווען א פארדינטער נאמען. אן עכטע בערלינערין, דורכגעדרונגען מיט דער דייטשער קולטור, — וואס זוכט זי און וואס האט זי געפונען אין אידי־שען פאָלקס־ליער, אין אידישען וואָרט, אויף דער אידישער ביקנע? פיהרט זי אויס א אידיש פאָלקס־ליער, באוואונ־דערט איהר, וואו נעהמט זיך צו א טאכ־טער פון א פרעמדען פאָלק אזא פאר־שטענדניש פאר די אינטימע איבערלעבע־נישען פון א אידיש פאָלקס־מיידעל, אדער שפיעלט זי אויף דער סצענע ביילקען אין "סטעמפעניו", בלייבט ווידער אומפאר־שטענדליך, וואס פאר אן אינטואיציע אט די ארטיסטין פארמאגט.

דער דראנג צו אידישער קונסט, צום וועג.

נעצייג קאמפיין קאמיטעט ביי דער ארבייט

די ערשטע קאנפערענץ מיט'ן צוועק צו פארמירען א נעצייג קאמפיין קאמי־טעט, דורכצופירען אן אקציע היינטיגעס יאר אין שטאדט פאר די דעפלאסירטע אידען, איז געווען גוט באזוכט, און פארטראטען פון א רייע ארגאניזאציעס און יוניאָנס.

א. קירזשנער, פארזיצער פון לעע־טען קאמפיין, האט ערעפענט די קאָנפע־רענץ און נאכדעם ווי עס איז איבערגע־נעבען געווארען א באריכט פון לעצטען יעריגען קאמפיין דורך מרס. ד. דוואָרקין, איז אנאנסירט געווארען אז ביי דער קאנ־פערענץ זענען פארטראטען די קלאָוקמאַ־כער יוניאָן און אירע לאָקאַלען, דער אר־בייטער רינג שטאדט קאמיטעט און די ברענטשעס, דער אידיש נאציאָנאלער אר־בייטער פארבאנד און די ברענטשעס, די פועלי ציון, דער י. ל. פרץ פרויען פאר־איין און די דרעסמאכער יוניאָן.

דער ערוועהלטער קאמיטעט היינ־טיגס יאר באשטעהט פון ב. שיין, אָרנא־נייזער פון דער קלאָוקמאכער יוניאָן, פרע־זידענט, ב. ליטמאן וויצע פרעזידענט. י. אקון פראָטאָקאָל סעקרעטאר, און מרס. דאראטי דוואָרקין, סעקרעטאר און קאַ־סירער.

די עקזעקוטיווע באשטעהט פון: ל. פאלדאוו, ה. מ. קירשענבוים, י. ווייגראט, י. רובינאוו, ש. פעלדבערג, מרס. נאדעל־מאן, מר. פאלאק, מר. לאנגבארד, מיס מעלץ, און מר. פרענקלין.

מר. פ. בלאק, דער ספעציעלער פאר־טרעטער פון נאציאָנאלען אפיס, האט גע־האלטען א לענגערע רעדע וועגען די אר־בייטען פון געצייג קאמפיין און זיינע אויפגאבען און איבערגעגעבען מיט ציפע־רען און פאקטען וועגען דעם גאנג פון דער אלגעמיינער ארבייט.

די ערשטע עקזעקוטיווע פארזאמלונג קומט פאר מארגען אוועגט, ביי וועלכער עס וועלען אויסגעאָרבייט ווערען אלע פלענער פאר דעם קאמפיין.

א. קירזשנער, וועלכער פארט אפ מיין ווינניפעג אין די אינטערעסען פון דער יוניאָן, האט זיך געזעגענט פון דער זאמלונג און אלס אנערקענונג פון זיין לעצטע־יעריגער ארבייט, האט די קאָנפע־רענץ אים ערוועהלט אלס ערען פרעזי־רענט פון קאמפיין.

רעזאָלוציעס פון דער קאנפערענץ

א. ווייטערע אויסבויען דעם פאָלקס־שול־סיסטעם

אין ירושלים א ספעציעלע זיצונג, געוויי־מעט דער נייער לאנד. אין דער זיצונג האבען זיך אויך בעטייליגט אלע מיטגליע־דער פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע פון לאנד, ווי אויך די פארשטעהער פון דער ניט־ציוניסטישער העלפט. עס האט זיך אויסגעשטעלט דאס אלע זענען מיט אמאל פאראייניגט געווארען. עס זענען כמעט ניט געווען קיינע וכוחים, און יע־דענפאלס האבען די וכוחים ניט געטראַ־גען דעם בעקאנטען כאראקטער פון פאר־טייי־אבציעעס. די צוויי זיצונג איז פארגעקומען מיטוואך פריה, און אנגענו־מען איז געווארען א פעסטער בעשלוס ניט צו אנערקענען דעם פארלאמענט, און דע־ריבער זאל איר ניט געהן צו די פארלאמענט וואהלען.

ווי איהר וויסט, האט אפסעפילדס געזעץ פארארויסגעזעהן דאס די אידישע באפעלקערונג וועט באיקאטירען די וואה־לען, און דעריבער האט ער אריינגעשטעלט א פונקט, דאס אין פאל פון באיקאט־ווהאלען, וועט די רעגיערונג אליין בעשטי־מען די דעפוטאטען. אויף דער ערשטער זיצונג פון דעם "יועד הלאומי" איז מען דעריבער געווען זעהר בעאנרוהיגט, מען האט מורא געהאט דאס די רעגיערונג זאל ניט האבען קיין שטיצע אינ'ם "ברית שלום". מען האט געקלעהרט אז נאמער וועלען זיי יא געהן צו די וואהלען אדער זיי וועלען אנגעהמען דעפוטאט־מאנדאטען אין פאל די רעגיערונג וועט זיי דאס אויפגעשפיעלט א שטי־קעל. האט עס געקאָנט פאסען פאר די פאראייניגטע "חכמי כעלם".

ווי איהר וויסט, האט די רעגיערונג אליין געהאט סקאסירט דיי אנקלאגע גענען די אויסגעשפיעלט דר. שילם, אין דער לעצטער מינוט פון דער "ספראווע", נאך איידער עס איז ארויסגעטראגען געווארען דער אורטייל. שטעלט זשע אייך פאר דאס צו מארגענס האט מען צוריק די פיער יונגעלייט ארעסטירט. עס שטעלט זיך ארויס דאס די ציוויל־מאכט האט בעפוילען צו אנולירען דעם משפט. אבער די העכערע פאָליציי־לייטונג האט דערויף ניט מסכים געווען, און אויף איהר באפעהל האט מען די יונגעלייט ווידער געשלעפט צום משפט.

די פארטיידיגער פון די בעשולדיגטע האבען אבער ניט געלאזט ארויסגעהן אין דער עצם ספראווע, טענה'נדיג דאס 'אין אחר מעשה בית דין כלום". און קוים איז דאס ווענדער־לעבען פון אידישען פאָלק, איך זעה אבער אויך נייז היסטאָרישע שליחות. נייז, איבערשרעקען וועט איהר מיך נישט, איך נעהם מיט מיין דייטשע דרייסטקייט און אונערשראקענקייט!

ראָזענבלום פון ווינניפעג

ווי אזוי דער אינטערעסנט פון דער יוגנט

ווי אזוי דער אינטערעסנט פון דער יוגנט אין פאל די רעגיערונג וועט זיי דאס פאָרלעגען? און ערשט אויף דער צווייטער פרעגע איז דאס אויפגעשפיעלט א שטי־קעל. האט עס געקאָנט פאסען פאר די פאראייניגטע "חכמי כעלם".

ווי איהר וויסט, האט די רעגיערונג אליין געהאט סקאסירט דיי אנקלאגע גענען די אויסגעשפיעלטע פון דר. שילם, אין דער לעצטער מינוט פון דער "ספראווע", נאך איידער עס איז ארויסגעטראגען געווארען דער אורטייל. שטעלט זשע אייך פאר דאס צו מארגענס האט מען צוריק די פיער יונגעלייט ארעסטירט. עס שטעלט זיך ארויס דאס די ציוויל־מאכט האט בעפוילען צו אנולירען דעם משפט. אבער די העכערע פאָליציי־לייטונג האט דערויף ניט מסכים געווען, און אויף איהר באפעהל האט מען די יונגעלייט ווידער געשלעפט צום משפט.

די פארטיידיגער פון די בעשולדיגטע האבען אבער ניט געלאזט ארויסגעהן אין דער עצם ספראווע, טענה'נדיג דאס 'אין אחר מעשה בית דין כלום". און קוים איז דאס ווענדער־לעבען פון אידישען פאָלק, איך זעה אבער אויך נייז היסטאָרישע שליחות. נייז, איבערשרעקען וועט איהר מיך נישט. איך נעהם מיט מיין דייטשע דרייסטקייט און אונערשראקענקייט!